

Shaxnoza UMAROVA,
Toshkent Amaliy fanlar universiteti pedagogika fakulteti o'qituvchisi
E-mail: umarovash@mail.ru

Pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent M.E.Axmedova taqrizi asosida

METHODOLOGY FOR DEVELOPING FEELINGS OF GRATITUDE AND GRATITUDE IN STUDENTS

Annotation

In the article, in the process of teaching "Education" to students, what methods, methods and technologies are used to select texts that increase feelings of national pride, pride, analyze them based on logical thinking, and develop feelings of gratitude and gratitude in their assimilation opinions and recommendations about the importance of use are given.

Key words: Education, patriotism, pride, pride, knowledge, skill, text, question, assignment, logical thinking.

МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ ЧУВСТВА БЛАГОДАРНОСТИ И БЛАГОДАРНОСТИ У СТУДЕНТОВ

Аннотация

В статье в процессе преподавания студентам дисциплины «Образование» какие методы, методы и технологии используются для отбора текстов, повышающих чувство национальной гордости, гордости, их анализа на основе логического мышления, развития чувства благодарности и благодарности. выражена благодарность за их усвоение, даны мнения и рекомендации о важности использования.

Ключевые слова: Воспитание, патриотизм, гордость, гордыня, знание, умение, текст, вопрос, задание, логическое мышление.

O'QUVCHILARNI SHUKUR, MINNATDORCHILIK TUYG'ULARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Annotatsiya

Maqolada o'quvchilarga "Tarbiya" fanini o'qitish jarayonida milliy g'urur, iftixor tuyg'ularini oshiruvchi matnlarni tanlash, ularni mantiqiy fikrlash asosida tahlil qilish va o'zlashtirishda shukur, minnatdorchilik his-tuygularini rivojlantirishda qanday metod, usul va texnologiyalardan foydalanish muhimligi haqida fikr-mulohaza va tavsiyalar bayon qilingan.

Kalit so'zlar: Tarbiya, vatanparvarlik, g'urur, iftixor, faxr, bilim, ko'nikma, malaka, matn, savol, topshiriq, mantiqiy fikrlash

Kirish. Tarbiya fanini o'qitishda didaktik o'yinlardan, interfaol usullardan foydalanish ta'lim jarayonida o'quvchilarni o'qitish, tarbiyalash va kamol toptirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Didaktika – ta'lim nazariyasi hisoblanadi. Didaktik o'yinlar esa o'quvchilarning ijodiy ish faoliyatini kuchaytiradi, ixtiyoriy diqqatini jamlashga yordam beradi, shuningdek xotirani takomillashtiradi. Didaktik o'yin jarayonida o'quvchilar o'zlari sezmaganda juda ko'p harakatlarni, mashqlarni bajaradilar, turli masalalarni yechadilar. "O'zbek tilining izohli lug'ati"da "milliy" so'zi (arabcha) biror millatning o'ziga xos xususiyatini ifodalovchi, biror mamlakat va uning aholisi bilan bog'liqligi ta'riflanadi. Demak, o'zbek millatiga oid, O'zbekistonni davlat, mamlakat sifatidagi tarixiga oid barcha moddiy va ma'naviy qadriyatlar milliy qadriyat sanaladi. Shu ma'noda me'moriy obidalar har ikki maqomdagi qadriyat sifatida ham ijtimoiy, ham pedagogik (tarbiyaviy) ahamiyat va mohiyat kasb etadi. "shukronalik", "minnatdorchilik" his tuyg'ularini shakllantirishda, o'quvchining o'z qadr-qimmatini bilish, uni hurmat qilish hissi, faxrlanish tuyg'usi, faxr, iftixor, faxrlanishga asos bo'ladigan narsa tariqasida talqin etilgan. Bolalarda faxrlanish tuyg'usi, avvalo, o'zi yashab turgan hudud, u yerda mavjud qadriyatlar asosida shakllanadi. Boshlang'ich sinflarning tarbiya darslari orqali o'quvchilarda milliy g'ururni rivojlantirish bugungi ta'limning ustuvor vazifalaridan hisoblanadi. Har bir kishi odamlar orasida farovon yashashi uchun u yaxshi ta'lim-tarbiya ko'rgan bo'lishi kerak. Zero, yurtboshimiz ham "Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz", deya ta'kidlaydilar. Ma'lumki, "Tarbiya" fani O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tashabbusi bilan umumiy o'rta ta'lim muassasalarida 2020-2021-o'quv yilidan boshlab joriy qilindi. Ushbu fan uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasining bir qismi sifatida o'quvchilarda "Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari" g'oyasini singdirish, ularni ijtimoiy muvaffaqiyatli hayotga tayyorlash, faol fuqarolik

pozitsiyasi, mas'uliyat, majburiyat, huquqiy ong va madaniyat, teran dunyoqarash, sog'lom e'tiqodlilik, ma'rifatparvarlik, bag'rikenglik kabi fazilatlarini shakllantirishni maqsad qilib qo'ygan. "Tarbiya" fanini joriy qilingandan buyon yaratilgan metodik ta'minot bosqichma-bosqich takomillashib bormoqda. Mazkur fanni o'qitishga boshlang'ich sinflarda alohida e'tibor qilinmoqda. O'quvchida yurtsevarlik tuyg'usi shakllanishi uchun avval unda milliy iftixor tuyg'usi kamol topishi kerak. Buni Tarbiya darslarida hosil qilishning eng samarali usuli – tarbiyaviy ahamiyati yuqori, vatanparvarlik ruhi bilan yo'g'rilgan quyma matnlar tanlab olinishi va shunga munosib ravishda mantiqiy fikrlashga undaydigan o'quv topshiriqlari ishlab chiqilishi kerak.

Me'moriy obidalar esa ham bevosita, ham bilvosita ta'sir etuvchi omil sifatida samarali qo'llanilishi mumkin bo'lgan vositadir.

Milliy g'urur tushunchasi "Mustaqillik: ilmiy-ommabop lug'at"da "Milliy g'urur – millatning o'z-o'zini anglashi natijasida sodir bo'ladigan doimiy ichki ruhiy ko'tarinkilik. U o'z ona zamini, avlod-ajdodlari tomonidan qoldirilgan moddiy, ma'naviy merosdan, o'z millatining jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan ulushlaridan, o'zga millatlar oldidagi qadr-qimmatini, obro'-e'tiboridan faxrlanish hissiyotidan iborat. Milliy g'urur o'z millatining chinakam fidoyisi bo'lgan har bir insonga xos ichki ruhiy tuyg'udir... milliy g'urur har bir kishida o'z millatining moddiy, ma'naviy meroslarini o'zlashtirish, urf-odatlarini, an'analari, qadriyatlarini va tarixini mukammal bilish hamda uni o'zga millatlarniki bilan qiyoslash natijasida shakllanadi".

Amerikalik tadqiqotchilar G.Almond va S.Verbalarning fikricha, milliy g'urur siyosiy madaniyatning asosiy komponentlaridan biri sanaladi. Amerikalik rus sotsiologi va madaniyatshunosi P.Sorokin ichki ijtimoiy va xalqaro miqyosdagi muhim shart sifatida yaxlit hamda barqaror qadriyatlar tizimini taklif etgan. "Agar qadriyatlar umumiy tavsifga ega bo'lsa, ularni o'zlashtirish va uyg'unligini ta'minlash osonlashadi – jahon yoki fuqarolik urushlarining oldini olish imkoniyati kengayadi". Boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy iftixor tuyg'usi mavzu, tegishli matn, o'quv topshiriqlari orqali shakllantiriladi. Bu

yoshdagi o'quvchilar multimedia vositalari, bolalar uchun kinofilmlar, multfilmlar, videoroliklar orqali mavzuga olib kiriladi. Darsliklarda milliy g'urur tuyg'usini oshiradigan matnlarni tanlash, avvalo, o'quvchilarning qiziqish sohalari, ularning qahramonlarini aniqlab olish zarur.

4-sinf: "Tarbiya" darsligining 4-darsi o'quvchilarda g'urur va iftixor tuyg'ularini oshiradi:

ROXITFI

1

TAMXAHS

3

RURU'G

2

NOTSIKEBZ'O

4

G'olib bokschilarning ring maydonida Vatan bayrog'ini ko'tarib mag'rur turishlariga havas Shahram akangizni boks dunyosiga butunlay bog'lab qo'ydi. U o'z oldiga maqsad qo'ydi - jahon chempioni bo'lish! Bo'lajak chempion balandlarda hilpirayotgan O'zbekiston bayrog'ini ko'z oldiga keltirib, faxrlandi. Sabr, qunt va tinimsiz mashqlar, soatlab davom etgan mashg'ulotlarda u o'ziga «Mehnatning tagi rohat, hozir qiynalsang, jangda g'alaba qozonishing oson bo'ladi», deb aytar edi. O'zbekiston bayrog'i unga yo'l ko'rsatuvchi yulduz bo'ldi - bir zumga bo'lsa-da, undan ko'zini uzmadi, charchaganida bayroq uni ruhlantirdi. 2017-yil 2-sentabr. Germaniyaning Gamburg shahrida o'tkazilgan boks bo'yicha jahon chempionatining final uchrashuvida Shahram G'iyosov kubalik raqibiga qarshi ringga chiqdi. U o'ziga xos tezkor uslubi bilan g'alaba qozondi - 5:0! Hakam-lar barcha raundlarda Shahramga katta ustunlik bilan g'alaba berishdi. Nihoyat, chempionlik shohsupasiga ko'tarilgan Shahram G'iyosov unga kuch-g'ayrat bergan O'zbekiston bayrog'i bilan yuzlashdi. U hamma bayroqdan balandda turgan ona Vatan bayrog'ida millionlab o'zbekistonliklarning ushalgan orzusi, quvonchini ko'rdi. Har bir inson ong-u shuuriga Vatanimiz ramzlariga nisbatan chuqur hurmat tuyg'ularini singdirish, umummilliy va ehtirom timsollari bo'lgan bayroq, gerb va madhiyamizni ulug'lash va ardoqlash barchamizning muqaddas burchimizdir. Toki bayroq bor ekan, millat bor, davlat bor, Vatan bor. O'zbekiston farzandlari qayerda bo'lmasin, qanday natijalarga erishmasin, Vatan bayrog'ini ardoqlaydi. Chunki bayroq - hurlik timsoli, ezgulik, tinchlik ramzidir!

Shahram akangizning chempion bo'lishiga yurtimiz bayrog'i qanday yordam berdi?

Shahram G'iyosovdagi qaysi fazilatlar unga chempion bo'lishiga yordam berdi?

Siz Shahram G'iyosov bilan uchrashib qolsangiz, unga nima deb savol bergan bo'lardingiz?

Siz ham Vatanimiz bayrog'ini ko'klarga ko'tarishni istaysizmi? Qanday qilib?

Shahram G'iyosovning «Muvaqqafiyat xaritasi»ni chizing.

Mazkur savol va topshiriqlarni yana quyidagicha to'ldirish mumkin:

6. Shahram G'iyosov jahon ringlarida g'olib bo'lib mamlakatimiz bayrog'ini ko'targanda, davlat madhiyasi chalinganda ko'nglingizdan qanday tuyg'ular kechadi?

7. Yurtimiz bayrog'ini ko'rganingizda nimalar haqida o'ylaysiz, shular haqida yozing!

Boshlang'ich sinflarning 4-sinfida o'quvchilarga milliy g'ururni oshiradigan eng muhim mavzulardan biri bu tarixiy mavzu hisoblanadi, ayniqsa, Amir Temur bilan bog'liq matnlarni katta ahamiyatga ega:

Sohibqiron Amir Temur

Buyuk Sohobqiron Amir Temur g'oliblik bayrog'ini yuksak ko'tardi. Bu bayroq ostida buyuk el birlashdi, u barpo etgan ulug' saltanatni dunyo tan oldi. Bayroq esa tom ma'noda mamlakat ramzi, ulug'vorlik timsoliga aylandi. Jangchilarga jangovar ruh bag'ishlash, ularning kayfiyatini ko'tarish, irodasini chinqitirish maqsadida jang maydonlari uzra baland hilpirab turdi. Bayroq eng ishonchli bahodirlar tomonidan qo'riqlandi. To'satdan

4-mavzu: Bobolarimizning bebaho merosi

Darslikning 31-sahifasida "Vatan bayrog'ini baland tutaylik" mavzusi berilgan. Mazmunan o'quvchida g'urur va iftixorni shakllantiradi. Bunda sportga oid so'zlarni harflarini o'rnini almastirib, to'g'ri so'zlarni hosil qilamiz. Bu mashqimiz orqali o'quvchilarni fikrlash doirasi kengayadi.

daydi o'q kelib tug' ko'targan jangchiga tegsa-da, bayroq tuproqqa qorishmadi - darhol uning o'rnini boshqasi egalladi. Bundan maqsad, jangohdagilarga bayroq ko'rinmay qolmasin. Sohobqiron bobomiz zamonida bayroqni past tutish yoki sarbozning qo'lidan tushib ketishi xosiyatsiz sanalgan. Bayroqning pasaytirilishi mag'lubiyat va ortga chekinish ishorasi bo'lgan.

Matn mazmunini anglash uchun quyidagi savol vatopshiriqlar berilgan:

1. Amir Temur qo'shinlari jangga qanday munosabat bildirganlar?

2. Jang maydonida bayroqning baland hilpirashi jangchilarni qanday ruhlantiradi?

3. Tug' ko'targan jangchining holatini qanday tasavvur qilasisiz?

Bu kabi savollarni quyidagicha to'ldirish o'quvchida ajdodlar bilan faxrlanish, milliy g'urur hissini tuyishga olib keladi:

Nega Amir Temurni ulug'laymiz.

Dunyo ahli Amir Temur haqida bilishining sababi nimada?

Sizning bayroqqa munosabatingiz qanday?

Darslikdagi boshqa mavzularda mazkur tuyg'ularni rivojlantirishga imkoniyat yaratilmagan, bu o'rinda shuni ta'kidlash mumkinki, akasriyat mavzularni milliy g'ururni o'stirishga yo'naltirish mumkin, hech bo'lmaganda bitta savol yoki topshiriqni shunga yo'naltirsa bo'ladi. Masalan, darslikning 53-betidagi "Til va el" mavzusini o'zbek tilining naqadar qadimiy va boy til ekani bilan, bu tilda kimlar ijod qilgani, Alisher Navoiy bilan bog'lab o'qitish muhim ahamiyat kasb etadi.

Til-millat kuzgusi

Qadim zamonda ozod va abad bir mamlakat bor edi. Bu yerda odamlar baxtiyor yashar edilar. Kunlarning birida ushbu mamlakatga dushman hujum qilib, uni bosib olibdi. Dushman askarlari mamlakat sarayini egallagan - ba'lsalar ham, odamlarni o'zlarining qonun-qoidalariga bo'ysundira olishmabdi. Dushmanlar shahning boshi qotibdi. U tun-u kun qanday qilib bu mamlakat xalqining totuvligiga barham berib, o'z tomoniga ag'dirib olish haqida o'ylay boshlabdi. Bir kuni vazirning aytgan qimmatli maslahatidan shoh quvanib ketibdi. "Podshohim, bu xalqni jipslashtirib turgan narsa, bu - ularning ona tillaridir. Agar biz ularni o'zimizning tilda gaplashishga o'rgatsak, ular ona tillarini unutadilar va hamjihatliklari ham yo'qoladi", - debdi vazir. Shunda podshoh farmon chiqarib, o'z tilidan voz kechgan va begona tilda gaplashadigan fuqarolarga mukofot, yaxshi ish va imtiyozlar berishni buyuribdi. Shohning va'dalariga uchgan ayrim odamlar o'z tillarini unuta boshlashibdi. Natijada xalqning jipsligi va odamlar o'rtasida mehr-oqibat yo'qolibdi. Shohning sovg'alariga uchib, o'z og'a-inilarini ham dushmanga tutib beradigan sotqinlar paydo bo'libdi. Shu tariqa dushman bu xalqni uzoq yillar osonlik bilan boshqaribdi. "Agar biror millatni yo'q qilmoqchi bo'lsang, avvalo, uning ona tilini yo'q qil", - degan ekan o'shanda dushman shchi.

Matnga berilgan savol va topshiriqlarda tilning millat g'ururi ekaniga urg'u berilmaydi: Shohning "Agar biror millatni yo'q qilmoqchi bo'lsang, avvalo, uning ona tilini yo'q qil" degan

fikrini siz qanday tushundingiz? Tilini unutgan xalq yana nimalarini yo'qotadi? Tilimizni unutmash uchun nimalar qilishimiz kerak? Mazkur savollarni quyidagicha davom ettirib, o'quvchilarda ona tilidan faxrlanish hissini oshirish mumkin edi: O'zbek tilida dunyoning ko'plab davlatlari gaplashishini istaysizmi? AQSH, Janubiy Koreya, Yaponiya kabi katta davlatlarda o'zbek tilini o'rganishga katta qiziqish bor. Bu ma'lumot sizga qanday ta'sir qildi?

2012-yilda Sloveniyaning Maribor shahrida 8 yoshgacha bo'lgan o'smirlar o'rtasida shaxmat bo'yicha Jahon kubogini qo'lga kiritdi. 2014-yilda 9 yoshli Nodirbek Toshkentda Georgiy A'zamov xotirasiga bag'ishlangan shaxmat turnirida ikki grossmeysterni mag'lubiyatga uchratdi. 2015-yil noyabr oyida Yunonistonning Porto-Karas shahrida bo'lib o'tgan shaxmat bo'yicha o'smirlar o'rtasidagi jahon chempionatida to'rtinchi o'rinni egalladi. 2017-yilning 29-oktyabrda Chigorin memoriali musobaqasida uchinchi o'rinni egalladi. Ushbu turnir davomida 13 yoshli Nodirbek o'z reytingini 2500 balldan yuqori ko'tarib, grossmeyster unvoniga sazovor bo'ldi. 2021-yil sentyabr oyida Abdusattorov Rossiya shaxmat federatsiyasi tomonidan "Yasnaya Polyana" muzey-mulkida tashkil etilgan Lev Tolstoy nomidagi turnirida ikkinchi o'rinni egalladi. 2021-yil 26-29-dekabr kunlari Polshaning Varshava shahrida bo'lib o'tgan tezkor shaxmat bo'yicha jahon chempionatida amaldagi jahon chempionlari - Yan Nepomnyashchiy va Magnus Carlsenni mag'lubiyatga uchratdi. 2023-yilda Chigorin ramziy klubiga a'zo bo'lib, klassik o'yinda Magnus Carlsenni ortda qoldirdi. Mazkur matnning ayrim so'zlari o'quvchilarga qiyinlik qilishi mumkin, ammo uning mazmuni har bir kishida g'urur va iftixor tuyg'usini rivojlantiradi. Matnga quyidagi savol va topshiriqlarni berish orqali o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga undash mumkin:

Kuztishlardan ma'lumki, 3-4-sinflarda o'quvchilar ertak, multfilm qahramonlaridan tashqari sport va san'at sohasidagi yulduzlarga qiziq boshlaydi. O'qituvchi bu qiziqishdan unumli foydalanishi lozim. Masalan, bugungi kunda mamlakatimiz boks,

kurash va shaxmat sport turlari bo'yicha dunyoni hayratga solib kelishmoqda. Bu o'rinda o'quvchilarga Shaxmatchilar haqida matn berish mumkin: Bo'lajak grossmeyster 2004-yil 18-sentyabr kuni Toshkent shahrida tug'ilgan. Bolaligi Toshkent shahrida o'tgan. Akasi va opasining shaxmat o'ynashiga qiziqib mustaqil ravishda shaxmatni o'rgana boshlagan. 8 yoshidan beri musobaqalarda ishtirok etib keladi. 2021-yilda shaxmatning rapid yo'nalishi bo'yicha chempionga aylanib, ushbu natijani qayt etgan eng yosh shaxmatchiga aylandi. 2022-yilda o'tkazilgan 44-shaxmat Olimpiadasida O'zbekiston sharafini himoya qilib jamoasi bilan birgalikda O'zbekistonga dastlabki Olimpiada chempionligini olib keldi. Shaxmatda erishgan yutuqlari inobatga olinib, Yosh shaxmatchiga O'zbekiston iftixori medali topshirildi.

Nodirbek Abdusattovga nega "O'zbekiston iftixori" medali berildi.

Shaxmat o'ynab ko'rganmisiz?

Shaxmatda yutish uchun insonga nimalar kerak bo'ladi?

Siz qaysi sport turiga qiziqasiz?

Qanday natijalarga erishgansiz?

Kelajakda maqsadingiz nima?

Nega sportchilar musobaqada g'olib bo'lsa, o'z yurtining bayrog'ini ko'taradi?

Siz kim bilan faxrlanasiz?

Faxrlangan insoningizga qaysi tomondan o'xshashni xohlaysiz?

Maqtanishga arziydigan nima bor sizda?

Xulosa. Darslikda keltirilgan matnlarga ishlangan o'quv topshiriqlarini boyitish zarur. millat vakillariga bolaligidan milliy g'ururni, vatanparvarlikni singdirib boorish muhim ahamiyatga ega. Unda milliy g'urur, faxr, iftixor tuyg'ularini oshirish bo'yicha maxsus topshiriqlar yetishmaydi, to'ldirish, qo'shimcha qilish zaruruati mavjud. Boshlangich sinf oquvchilarida "Tarbiya" darslarida muntazam faxr-iftixor tuygularini rivojlantirishga e'tibor qaratish zarur, aks holda o'quvchilarda milliy g'urur tuyg'usi yetarli darajada rivojlanmay qolishini oldi olinadi.

ADABIYOTLAR

1. Мирзиёев Ш. Эркин ва фаровон демократик Ўзбекистон давлатини биргалликда барпо этамиз. –Т.: Ўзбекистон, 2016. –14-б.
2. Pirnazarova A. Tarbiya fanini o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash va unda ta'lim va tarbiyaning uzviyligi: tarbiya fanini o'qitishda didaktik o'yinlar//Yangi O'zbekiston talabalari axborotnomasi 2022. 77-78b.
3. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 5 жилдлик. 5-жилд. – Т.: ЎзМЭ, 2020, – 150 б.
4. Xasanova Sh. Tarixiy obidalar bilan tanishtirish jarayonida tarbiyalanuvchilarda milliy g'ururni shakllantirish// International scientific journal volume 1 issue 7 uif-2022: 8.2 | issn: 2181-3337
5. Mustaqillik: ilmiy-ommapob lug'at. –Toshkent, Sharq. 2006. 125 b.
6. Tarbiya. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 4-sinf o'quvchilari uchun darslik O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan tavsiya etilgan. –Toshkent O'zbekiston, 2020. 12-b.